

Kamper Almanak

CULTUURHISTORISCH JAARBOEK

2021

Uitgave: SNS Historisch Centrum

Aangeboden door:

de volksbank

asn bank

 BLGwonen

RegioBank

 SNS

Redactie: Herman Harder, Marhilde Wessels-Bierling, Geraart Westerink

Beeldredactie: Remy Steller

Redactieadres: SNS Historisch Centrum

Burgwal 43

8261 EP Kampen

(038) 2061000

Internet www.snshistorischcentrum.nl

E-mail info@snshistorischcentrum.nl

Redactiecommissie: drs. J. van den Berg

drs. T. Brink

H. Broers

dr. F.P.M. van der Kraaij

De *Kamper Almanak* is een cultuurhistorisch jaarboek, uitgegeven door het SNS Historisch Centrum. De redactie ontvangt graag bijdragen op het gebied van de geschiedenis en cultuur van de stad Kampen en de regio. Wel verzoeken we u hierover vooraf contact met ons op te nemen.

De *Kamper Almanak* is met de grootste zorg samengesteld. Voor de juistheid van de door derden verstrekte gegevens neemt de uitgever geen verantwoordelijkheid. Voor eventuele verbeteringen of aanvullingen houdt zij zich aanbevolen.

Zonder toestemming van de redactie is gebruik of vermenigvuldiging van in de *Kamper Almanak* gepubliceerde afbeeldingen of teksten in welke vorm dan ook verboden. Het SNS Historisch Centrum heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen; degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Vormgeving: Anne Doede Kampen

Druk: Zalsman bv, Zwolle

Oplage: 2500

Omslag: Foto Freddy Schinkel. Kunstwerk 'Paljas' van A.P. Schaller, 1956, brons.

Inhoud

Voorwoord	5
Personalia	6
In de etalage	
SNS Historisch Centrum	
Geraart Westerink, Schenking van vier Kamper Ui-gouaches van Joop Scheltens	11
cultuurZIEN	
Carin Koopman, Vrijheid vieren met de cursus Kampen in Oorlog	17
Historische Vereniging 'Jan van Arkel'	
Herman Broers, Historisch Tijdschrift 'HT' in nieuw jasje. Vernieuwing Historische Vereniging 'Jan van Arkel' ingezet	21
Ikonenmuseum	
Liesbeth van Es, Grenzenloos	25
Quintus	
Tabitha Last-Wilderdijk, Grafisch atelier verhuist naar Quintus. Ambachtelijke druktechnieken nieuw leven ingeblazen	31
Stadsarchief Kampen	
Otto Ottens en Floris Joustra, Voor galg en rad...	37
Stadsgehoorzaal	
Bas Nijhof, Het tijdperk Corona: de tragedie van een theater	45
Stedelijk Museum Kampen	
René van Mierlo, Tamboertrommels: een kleine geschiedenis	49
Uitgelicht	
Frits David Zeiler, Koning Abel van Denemarken. Mecenas en moordenaar	57
Herman Broers, Johan van Mulken (1796-1879). De kunstlievende generaal	67
Bert Bakker, Bijna een eeuw serviezen en De Vriezen 'Onder de Toren' (1888-1979). Mooi, breekbaar en toch duurzaam	83
Harry Kleinjan, Portretfoto van Lambert van Dijk, lantaarn-opsteker in Kampen	99

Remy Steller en Geraart Westerink , De Flevowijk 60 jaar. Keurige confectie, nog in goede staat	105
Geraart Westerink , Een getemde leeuw. De herkomst van een bouwfragment getraceerd	127
Richard Boddeus , Samen voor Afrika. Een bijzonder Kamper initiatief	139
Maarten van Gemert , Culturele initiatieven in coronatijd vanuit het gemeentelijk snelloket	147
Theo van Mierlo en Remy Steller , Parochiearchief Kampen	157
Henk de Bruin , Monumentenwacht Overijssel en Flevoland actief in Kampen	171
Geraart Westerink , Kamperstraatweg 5 in beeld	179
Reijer van 't Hul , Koggeschepen in de moderne tijd	201
Portretgalerij , Jan C.B. Jongeneel	211

Historische Bijdragen

Michiel van Wijngaarden , De handelsstad Kampen. Meer dan Hanzestad	217
Bertil Brink , De Reformatie in IJsselmuiden. Van pastoor Simon Johannes naar predikant Wilhelmus Lanius Doccum	237
Carin Koopman , De Kamper Bank van Lening en bankiersfamilie De Meijne	261
Jeany van den Berg , Het verhaal van het gemaal. Gemaal Broeken en Maten: maatschappelijke functie in verleden en heden	283
Geraart Westerink , Gedwongen gastvrijheid. De opvang van Belgische vluchtelingen tijdens de Eerste Wereldoorlog in Kampen	315

Kampen in 2020

Annemiek Jonker , Overzicht cultuurhistorische onderzoeken 2020. Team Erfgoed gemeente Kampen	339
Alexander Jager , Archeologische monumentenzorg in 2020	347
Theo van Mierlo , Cultuurhistorische Bibliografie 2020 betreffende de gemeente Kampen	363
Joke van Elleswijk , Kamper Kroniek 2020	375
Freddy Schinkel , Fotokroniek. Een pandemie in beeld	439

Voorwoord

Het SNS Historisch Centrum beheert twee archieven: het Frans Walkate Archief en het bedrijfshistorisch archief van de Volksbank en haar voorgangers. Met de vrijwillige medewerking van de schrijvers en de leden van de redactiecommissie geeft het SNS Historisch Centrum ieder jaar hét Kamper cultuurhistorisch jaarboek uit: de *Kamper Almanak*. Voor het tweede jaar onder de lastige omstandigheden van de nog steeds heersende Coronapandemie.

De schenking van een viertal gouaches van Joop Scheltens was aanleiding voor een artikel over de welbekende winkel ‘Onder de Toren’ van de familie De Vries aan de Oudestraat. Beeldredacteur Remy Steller fotografeerde de 60-jarige Flevowijk en maakte een fotoreportage bij het stuk van het archief van de voormalige parochie Kampen. In de Portrettengalerij vindt u een portret van oud-bankdirecteur J.C.B. Jongeneel, geschilderd door Martin-Jan van Santen. Het portret vormt een eerbetoon aan Jongeneel die na ruim 35 jaar stopt als voorzitter van de Commissie van Toezicht op het Frans Walkate Archief.

Ons nieuwe redactiecommissielid Herman Broers schrijft over J.J. van Mulken, de eerste commandant van het Instructie Bataljon (1850-1853). Ook is er een eerste bijdrage van Henk de Bruin namens de Monumentenwacht Overijssel en Flevoland, met foto’s van Kampen, genomen vanuit een niet alledaags perspectief. Wij zien het als de opmaat voor een jaarlijks verslag.

In de Historische Bijdragen een artikel van Michiel van Wijngaarden over Kampen en de Hanze. De fotokroniek van Freddy Schinkel geeft een goed beeld van wat een pandemie met het stadsbeeld van Kampen doet en tot slot is er de geschreven kroniek van chroniqueur Joke van Elleswijk.

Ik wens u namens de redactiecommissie en de medewerkers van het SNS Historisch Centrum veel leesplezier.

Herman Harder

Directeur SNS Historisch Centrum

Personalia

B. Bakker (1956), is de tweede zoon van Johan Bakker en Hils de Vries, geboren in Kampen. Hij studeerde bedrijfskunde en is freelance financieel-economisch journalist.

J. van den Berg (1954), studeerde Nederlandse taal- en letterkunde in Groningen. Zij was ruim dertig jaar docente Nederlands aan het Ichthus College in Kampen. Nu heeft ze haar eigen tekstbureau TaalGevat.

R. Boddeus (1973), is verpleegkundige in Zwolle. Hij is geïnteresseerd in (pop)muziek, kunst en politiek en woont in Kampen.

A.J. Brink (1973), is geboren en getogen in IJsselmuiden en sinds december 1993 koster/beheerder binnen de Hervormde Gemeente van IJsselmuiden-Grafhorst. Hij heeft als amateurhistoricus een grote passie voor de plaatselijke (kerk)geschiedenis en publiceert hierover.

H. Broers (1970), is historisch auteur, biograaf en uitgever en schreef diverse boeken en artikelen over onderwerpen en personen uit de Kamper geschiedenis. Hij is interim-voorzitter van de Historische Vereniging voor de IJsseldelta 'Jan van Arkel' en coördinator van het historisch tijdschrift *HT*.

H. de Bruin (1967), is adviseur/teamleider inspecties van de Monumentenwacht Overijssel en Flevoland.

J.D. van Elleswijk (1957), was ruim 25 jaar docent NT2 (Nederlands als tweede taal) in het volwassenenonderwijs. Ze gaf onder andere les bij inburgeringscursussen en werkte als docent Taalondersteuning.

L. van Es, is musicus en theoloog/godsdienstwetenschapper. Ze werkt als curator in het Ikonenmuseum Kampen.

M.J. van Gemert (1972), is werkzaam als redacteur voor lokale media in Kampen en omstreken en als hoofdredacteur van een tweewekelijks verschijnende kerkglossy in Hoogeveen.

R. van 't Hul (1948), is sinds 2002 vrijwilliger bij de Stichting Kamper Kogge. Hij is regelmatig actief als bemanningslid, onder meer tijdens de heenreis van de Ommelandvaart van 2016.

A. Jager (1962), is archeoloog. Hij publiceert over bouwhistorie en middeleeuwse archeologie en was onder meer conservator bij het Fries Museum. Sinds 2000 is hij gemeentearcheoloog van Kampen.

A. Jonker (1994), studeerde Cultureel Erfgoed en volgt de opleiding Bouwhistorie en Restauratie. Zij werkt als adviseur Monumentenzorg/Erfgoed en Cultuur bij de gemeente Kampen.

F. Joustra (1966), studeerde Eigentijdse en Amerikaanse Geschiedenis in Groningen en Michigan, en Archiefwetenschap in Amsterdam. Sinds 2019 werkt hij als gemeentearchivaris en directeur van het Stadsarchief Kampen.

H. Kleinjan (1964), studeerde Economische en Sociale Geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij heeft ruim twintig jaar als communicatieadviseur gewerkt en is nu beleidsadviseur. Hij heeft enkele historische boeken geschreven.

C. Koopman, studeerde plastische vormgeving aan kunstacademie Constantijn Huygens in Kampen. Zij is oprichter/eigenaar van cultuurZIEN en is met deze organisatie werkzaam op het snijvlak van geschiedenis, kunstgeschiedenis en kunst.

T. Last-Wilderdijk (1975), studeerde journalistiek en communicatie en is werkzaam als communicatiemedewerker bij stichting Quintus, centrum voor kunst en kunsteducatie. Daarnaast is zij freelance tekstschrijver.

R. van Mierlo (1961), conservator Stedelijk Museum Kampen.

Th. M. van Mierlo (1958), is parttime werkzaam bij het Stedelijk Museum Kampen en is daarnaast freelance historicus en archivaris. Publicist op het terrein van de Kamper geschiedenis.

B. Nijhof (1978), studeerde journalistiek in Zwolle. Hij was tussen 2013 en 2016 Stadsdichter van Kampen. Momenteel werkt hij freelance als schrijver, componist en muziekdocent.

O. Ottens (1969), is sinds 2009 werkzaam bij de gemeente Kampen als informatiespecialist, sinds 2014 als historicus bij het Stadsarchief Kampen.

H.F. Schinkel (1965), is werkzaam als fotojournalist, onder andere voor *De Stentor*.

R. Steller (1960), is vanaf 2008 als vrijwilliger van het SNS Historisch Centrum verantwoordelijk voor het ontwerp en onderhoud van de websites, affiches en internetuitingen. Tevens houdt hij zich als vrijwilliger bezig met de digitalisering in het Stadsarchief Kampen en het fotograferen van de collectie van het Stedelijk Museum Kampen.

G.A. Westerink (1962), studeerde vrije grafiek aan de kunstacademie in Kampen en kunstgeschiedenis en archeologie aan de VU te Amsterdam. Hij publiceerde diverse boeken en artikelen, vooral over kunst, stedenbouw en architectuur in Kampen in de 19de en 20ste eeuw.

M. van Wijngaarden (1980), is historicus (RU Groningen), gespecialiseerd in de Hanze en geïnteresseerd in de paleografie van laatmiddeleeuwse en vroegmoderne teksten. Hij werkt als informatiebeheerder bij het Zeeuws Archief in Middelburg.

F.D. Zeiler (1949), is historicus. Hij woonde van 1986-2004 in Kampen en was (mede)auteur van enkele publicaties over Kampen. In de *Kamper Almanak* verschenen diverse artikelen van zijn hand.